

Հրատարակել յամեն Երա-
բան որ ըստ Կոր Տուրմարի
Տարեկան Կ, Բաւերի 24
Բաժին միոյ Ընկերութեան 600

ՌԻՍՈՒՄԸ ԱՌԻՆԻ ԶՄԱՐԻ ԵՐԶԱՆԻԿ

Ամենայն աղգույնն Հրա-
տարակաւ թիւնք ձրի տը-
պին և
Աւանձին ոգտի տպեց-
մունք 2 անոյ առ տողն

Գ. Գ. Ե. Ս. Ի.

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԶԵՐՈՐԵԿԱՆ ԵՒ ՈՒՆԵՍԻՐԵԿԱՆ ԳԻՏՆԵԼԵՐ

ՀԱՏ. Դ. ԹԻ. 110. ԿԱԼԿԱԹԱ 1847 Սեպտեմբեր 18.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳՐԱՏԻՆՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԻՈՐԴԵՍ.

Ընկերս, այսինքն մի անձն՝ ոչ
կացուցանէ զմի տուն, այլ ըստ Հա-
ժարակ առման աշխարհագրական կա-
նոնի՝ պահանջէ գոնեայ ոգիս վեց
'ի կացուցանել զտուն, առն՝ սկիռայր
մի և սկիռուր, յայր և 'ի կին, յոր-
դիս, 'ի ծառայո, և յազարննեայս և
Արդ 'ի թուոյ անձանցս այսոցիկ զա-
նազան պաշտամունք և արժանիք յա-
ռաջ բղխին, որոց ամենեցուն ու-
սեալ և հրահանգեալ հարանացուն
գիտէ ըստ տեղեցն սպաս հարկունել,
պատուել, սիրել, սնուցանել, հրա-
մայել և խնամել միանգամայն, և
այն՝ այնպիսի իմն անուշակ և բարձր
եղանակաւ, մինչ երեւոցի գործն՝ ոչ
'ի հարկէ՝ այլ 'ի հաճոյից յառաջ
չարժեալ, — Այս տիրապէս հաճոյ-
սկան եղանակ հարմութեանն մեծա-
պէս կարգաւ տեղեկութեան ընդհա-

նուր պատմութեանց, ընաւորութե-
ն և բարոյից ազդի մարդկան առհաս-
րակ, և որ մեծ է՝ ստեղծ ընթերցուա-
ծոց Սուրբ Գրոց և

Իրիւրոգ մասն գրութեանս մերոյ
և անտեսութիւն, որ շատ հեշտ բան
թուի յորժամ 'ի լի տանէ 'ի լի առն
անկանիցի գուտար քոյ և բայց ոչ
և այնպէս, Բանդի շատ լի առնեք
գուտարիւցան անխոհեմ կառաւարու-
թեամբ, տնտեսացն, Ապուրէն հոր-
կաւոր և նմա նոյիս առաջին՝ տնտեսա-
կան գիտութեան հմուտ լինել, զհրմ-
տացեալն իրօք 'ի գործ դնել, ոչ
ճշդել 'ի սա, և ոչ շատել 'ի նա,
այլ զմիջին ճանապարհ ունել զԶա-
րաւորութեան, Պարս և նմա և
թուաբանականին հմուտալ դիտու-
թեան, որով գեղամուտ ընդ ծախսոցն
կշռելով՝ գէտակն ունիցի յառեալ դէս
'ի իմայութեան անգր, և յառօրէ-
կան թաշակէն դոնեցէ գոնէ չնկնա ինչ
և դուզնաքեայս ընդդէմ առուր նե-
ղութեան, Տնտես և անարար Տիկ-
նոց սրբոտ և արժան է նաեւ դիտու-

թիւն չափուց և կշռոց : որպէս և արժէից և զինչութեան տաճմակամոց, իրաց պիտանեաց և մեղինաց : որպէս զն ծառայից տեղն չտայցէ խաբել զինքն : (Իւ եթէ այսպէս՝ բարւոք ևս առնեն ծնողք եթէ զծախս տեղանոց որպէս և զդեռութեան գնեցիւն՝ կամ յանձն արտացին Օրիորդաց : և կամ զտուհար հաշուոյն տայցին նոցա՝ զի գրեցեան և փարժեցին) Ըստեւ քան զմանայն պարտէ նոցա ունիլ զշափաւորութիւն ի գրեալս և ի զարգոյ իւրեանց : քան զի տեղորդութիւն զարգուց անդամ ծաղալի կացուցանէ դնատ յաշո առնայն հրահանգեալ ընկերակցաց : Իւ այս թէպէտեւ յանկարեւեաց սակի համարի կարծել ի նոցանէ : բայց գեռ ևս ճար կայ : Գիտութիւն— ճշմարիտ գիտութիւնն տեսե՞ք : յորժամ ի խոր արմատացի ի միտո նոցա՝ մինչ սալ զստղոյ ճաշակ բազդութեան ի քիմի նոցին : յայնժամ ինքեանք խի արհամարհեն զպայքըն գիրպս երկրի : և զգիտութիւն համարին իւրեանց դարպ ամենապին : զոր ոչ գոյն գոյանայ : և ոչ ցեցն ապականէ :

Յանտէրունջ մեծանի Լզգիս մարայ դուն ուրեք գերբառաւան ինչ մի օրինակ ընթանայ : այլ է՝ զի յաջող : և է՝ զի ձախող ելեէջք պատահարաց փոփոխեն դաւանողակ մակերկայթ նորա յայլ իմի տարալ կացութեան : Բայց դիտութիւնն : որ առաջնորդ ընի տնարար տեկնաց կառավարել զմիլինն ի յաջողութեան : նոյն և չափաւորէ զեղանակ կացութեան նորա ի ձախողութեան՝ գուգնաքէիւքն շտաանալ : և փոխանակ հարատութեան ինքն կայ առն իւրում ի միլիթարուն, ի զուարճութիւն և ի

կտտարելութիւն միանգամայն : Տգէտ մնանիւ արհամարհանաց արժանի լինի : բայց դիտուն և կտտարեալ սրնանկն՝ արիասանաց աշխարհի :

Ստախյուր սյտուհեռե տեռանել և զպաշտեն տնարարին ի միւս դիմաց նորա : Ըստ՝ դիցաւք թէ նա մայր է : մանկունք չուրջ թոթալին զնովա : դուստն թէ Հայերէն առտուածախոս բարբառով : քանզի ազգասէր ծնողանիւն ոչ երբէք թոյլ ետուն այլազգի տղանեաց և ծառայից հեղուլ ի մատաղ միտանոցս զխաժաղութ բարբառս և բարն իւրեանց : Իւ զինչ յայտնիկ համարին վայելուչ դասեր բուս՝ ծըննող Հայկազուն : ի մտին գատտիւրակութեան թոռին կամ թոռանցդ : Տակաւին Վարդայի հասուն զին հասականին : բայց կարին յայտնել բարբառով իւրեանց զտոնեայն զպէտա իւրեանց : ուսանին զհագար անուանո բարեաց : չուսանիցին աստ և զանուն Կերադայն Բարեբառին՝ որ արար դնատ : Զգիտիցեն ապա թէ զինչ արիտուրովսին փոխարինել վասն առօրեական շնորհացն : չուսանիցին աստս ուրեղ զնա և զնիկերս իւրեանց վասն նորա : Իւ այն ամենայն իւրինի : եթէ մայր ինքնին տդէտ իցէ ի գրոց ներքնոց տեսե՞ք : և արտաքնոց : Սխայն զանցատութիւն ծնողաց ի դատտիւրակութիւն տոյլոյ յառաջին ախ մատաղութեան նոցա՝ պարտաւոր կացուցանէ զնոսա պատտաւորանաւոր ինել տա յապայտ գնացից նոցա՝ առաջի տէղ դատաւորնին Լատուծոյ : ուր միայն ապա եթէ ոմանք՝ ի դասն տգիտութենէ չարժեալք մանուանող թէ և ի գառնագոյն ամբարշտութենէ՝ փոխանակ ներմանել յառուչ և ի յարդաւանդ մարմանդս դալար մտոյ մտաղարեար մանկուոյն զտեղջարար սերմանալ :

հիւ սննդեան և տոտուածային ամե-
նութեան և անաշակ վարդապետու-
թեանց՝ աւուշանիցն նոցա կատարի
անտելիս և հայհոյութիւնս անլուրս
և աննկելիս . դմաւ ամեալ՝ թի-
տայն գեռ փոքրիկ է . և ոչ ներ-
գործին ինչ ՚ի նոսա ուսմունքն չա-
րեաց : Աւստի և փոխանակ ողբալոյ
և կարճելոյ զայնպիսի՝ առաւել քան
զաւսուելն յորդորին դեռ . և ինքեանք
անդապօրէն նստեալ ծիծաղին : Ո՛վ
դուարձութիւն , որոյ վախճանն է կո-
րուստ անհնարին զաւակաց և ծնո-
րաց մոռնաւանս : Այսօրինակ չար-
ութեանց ծնողաց էին և չար զաւակունք
Բաթումիւն . որք տեսեալ զԴիւսէէ
անցանել ընդ սոյն՝ ապաղախեցին զհետ
նորա և տացին «Ել կնտակ , ել կըն-
տակ ,» Ուրք Գիրք կոչեն զնոսա
մանկտի մանրիկ , և ինչ մեղք սոցա
եթէ աղաղակէին առ Մարգարէն
Աստուծոյ՝ թէ ել կնտակ , ել կըն-
տակ . — Բայց և այնպէս՝ որոշակի լու-
սորոգրեն Սուրբ Գիրք զաւագին
հետեանս . Գարձու ասէ մարգա-
րէն ՚ի թիկունս , ետես զնոսա . (՚ի
հարկէ ետես , զի մանրիկ մանկալի էին .
տակայն անկէ զնոսա յանուն Տեսնի
և տոն , «Որքիք , յանցանաց և պատար-
կութեան : Իւր ելին երկուս ուրջք յա-
նապատէ , և պատառեցին ՚ի նոցանէ
քաւատուն և երկուս մանկունս : Տես
զի մանրութիւն մանկունոյն , կամ փո-
քրութիւնն հոտակի նոցա ոչ ինչ
ազգէր կարաց ընդգէծ՝ արդարահաս
պատմի պատուհասին Աստուծոյ . և
գեռ դու ծնող , համարձակեցիս ընդ-
գէծ՝ պատուիրանոյն Աստուծոյ , ընդ-
գէծ՝ օրինաց Իսկիզկեւոյ , և ընդգէծ՝
կարգաց բարի սննդեան ամենայն ըն-
կերութեան՝ սերմանել չարիս ՚ի մա-
տալ միտս նոցա , և անտունել բարի

հնձոց : () ՚ն անգր ՚ի բաց տնոր այդ
սնտաի կարծիս քոյ . ոչ ոք երբէք քա-
ղեաց ՚ի տառասկէ՝ թուղ , կամ ՚ի
փշոց՝ խաղալ :

Մի ՚ի մեծագոյն յանցանաց ամե-
նութեան ծնողաց այն է . զի առ ժամե-
ական անդորրութիւն անձանց սկսու-
նին անուամբք ստեղծեալք և աննկել-
ւոյթ հոգիք և խառնելոք ահայու-
ցունել զմատալ զաւակունս իւրեանց ,
ասելով՝ Գրոյն տանի , զին տանի , և
որ այսպիսի խառնութեանք էակքն
իցեն : Որովք ոչ միայն թէ շատ
անգամ յանկարծամահ առնին զնոսա՝
այլ նա և միշտ երկչոտ , վեհերոտ ,
վախկուտ և անպիտան գրեթէ տես-
նի և ընկերակցութեան մարդ կան :

Չեն կամք մեղ մի մի ՚ի թիւ ար-
կանել զտղեղութիւն այսր սաղորուե-
ն զչարացար և զազէտալի հետեանս
նոցա . շատ է ասել , թէ դուն ուրեք
օրինաւոր հօր կամ մօր անուն ժառան-
գեաց , որ անհրահանգ և անկիրթ ե-
ղև ՚ի տիս տղայութեանն իւրոյ :
Յեա Աստուծոյ ծնողք են պատճառ
զաւակաց իւրեանց . և որպէս Աստ-
ուած ՚ի վերուստ ցողէ ՚ի նոսա ըլ
շնորհս առաս ողորմութեան և խնա-
մոցն . նոյն և ծնողք պտրտին յամե-
նայնի դուն գործել և ընդ կոթին
արքայանել նոցա զաւատուածորու-
թիւնս զբալիւպաշտութիւն և զաղգա-
սիրութիւն՝ ամենայն քողցութե և խնա-
մով : Միանգամայն ասել , եթէ ()
բիրդք ուսեալք ոչ մայրացին հօն-
գերծեալ անհատկ լզգի մերոյ , ոչ
հարստութիւն ճիւղայ , և ոչ խոյ տը-
ուեսութե Իւրոպայ բուական լինին ՚ի
փոխի զքնաւորութիւն մերոցն ՚ի վատ-
թարէ առ լաւն կոյս : Այնքան ան-
ցինջ և խոր տղաւորին յունակութեան
մանկանց մայրենի ուսումն և Կատարի

արտիւթիւն 'ի արդարեան արա նոցա, մինչև զարտաւանութիւն տառից անգամ՝ չկարողանալ յետոյ կանոնաւոր կրթութեամբ փոփոխել յաղինջն կոյս :

Հորանի :

Կ Ե Լ Կ Ե Թ Ե

ՀԱՅ ԶԵԻ

ՅՕԴՈՒՄ 50, 1847

Թողեալ զոր ինչ միանգամ Պարիս Հայաստան տողեաց յանցեալ թիւ Ըզրտօրիս պատիւ անձանց ամաբիւք յաւելուլ աստ նաև՝ զոր ինչ միանգամ հիմաւօրց Բարեկամ ոք Սիւրապի աղգաւ, որ վարէ զմեծ ինչ պոչուն վայելուչ իւրումն կոտորելութեան, յիտ Եօթնաստան նախան կարտուութեան Հանդիպեալ՝ ասաց ցմեզ, 'Պէր Են Հայք. մեր են և թագադորդ Տիկնայք նոցա, որք այնքան յաճախ շուք դնելն ամենայն հրապարակական խնջոյից մերոց : Ո՛ր է և այն ձեռք փոսահնդ տարալ արեւելեան, որ ծալ 'ի ծալ կիտուածէր յոտից ցգլուխ, և զին՝ յայն ձեռք մաւրացիի նորաձեւութիւն : Ընդ ասէ՛ զի դաք Հայք թողիք զձեռք Հագուստ արեւելից, և ես՝ որ օտար աղգաւ՝ յանձին դգեներմ զայն ձեռք, իբրև առաւել յարմար, առաւել հեշտ, և առաւել դիւրագին : Որով արդեօք ծանկցեն զձեռք ազնիւ աշխարհի, և զարմանք արդարեւ՝ զի առեան մայրաքաղաքիս ոչ կալանաւորէ զձեռք 'ի մօմնաւորի՝ իբրև դոյր ծօրեալ 'ի յատուութիւն աշխարհիս պսմիկ : Եթէ ներքին ինձ՝ ասէ, զբարոնք գործոց՝ ես ինքնին հանաքազորդէի առ Պատուական Ըզգ

ձեռք 'ի քաղաք և 'ի յորդոր անարատ պահելոյ անձանց զսեւեհական յատկութիւն իւրեանց՝ ըստ ամենայն հանգամանաց, բոլոր յաւետ զձեռք ինքն յարարեմ այժմիկ մեղանալ խնջոյն զօտարտօի այդ սքեմ, և զգնեալ զքոյ հայրենի տարալ :

Եյս աղգաւ և զօրաւոր խրատ նորա ոյնքան աղբեաց յոյն մեր, մինչ ոչ միայն թիւ յօժարեցաք վերստին ընտրել մեզ զՀայոց Հաղուստ, այլ նաև մակարեղեւ անգամի թէ Պարիս 'ի Հարբարա Լ Եօթնի՝ ինչ սոյն ինքն սա՝ այդ բարեբարոյ, ազգի նախնւոյ ջատաղով : Եթէ իբրև ինչն կարծիքս, յաակապէս 'ի պարծանս անձանց գրեմք, զի Հաճոյքն Եստուծոյ ծանօթք մեր են :

Իսն 'ի բան ոչ կարկանդակ, ընթերցողք, պարզ՝ որդեա և բուսքն քարսցեմք. ում դիւրագ և Հաճոյ թիւ ուրիշ՝ ընկալցի, Թեպէտև աղայոցս չմեք թէ բաղաւմք իցեն 'ի միջի մերում, որ կրկնիմ զամենն աստ թիւ մերոց՝ յօժարիցին յանձնեալ իրեւցուցանել զԱզգին յաակութիւն :

Համապատասխանի մին գրէ առ մեզ, թէ տնտես Բարե 'ի Սանդիք բիւն՝ նշանակէ սկիզբն, և անունն Բարեւոյ՝ յառաջ գայ մերեւ բառէ նոցա, որ նշանակէ հեծեալ, իբր թէ տապանն 'Այնի հեծեալ 'ի վերայ, և հեռակցացանէ թէ ուրեմն Սանդիքիտն ինչ բարբառ 'Այնի և ոյլի՝ սյսպէս :

Մի Բանգալցի Բրիտանիայ բարեկամն հետ իմամն էի 'ի վերայ Սանդիքիտ լեզուի. որ կարմիր հաստանէ գոլ լիղու 'Այնի և 'Այնի առէ թէ Ուրեմ 'ի Սանդիքիտ՝ նշանակէ սկիզբն կամ նախածին. և զԱրարտու ասէր զայնցեալ 'ի բառես Սարգիս, այսինքն հեծեալ կամ 'ի վերայ որդեա թէ

Տաղանն Նոյն հեծաւ քի վերայ նորա, համ է քի վերայ նորա, Եւ օրովնոր միշտ զրեւ լիզուն մեր գող Նոյնն՝ համարձակեցոյ զրեւ հրամանոց և անդրիւ որ շնորհալի գրողդ ուսուցես ինձ Ազգասիրի միջոցաւ զնձ պատասխանել Բարեկամս, սրայ վասն եղեց որպէս և միշտ եմ շնորհակալ :

Աւրովնութիւն ինէր արդարեւ, եթէ սիրելի Համադաստատիւնին մեր փութանակ տականջան՝ զուր բանայր յանցա պատմութեան աշխարհի, և աւանդէր նախ՝ զի Սանսկրիտն տառացիալ բարբառ՝ ոչ միայն կրտսրագոյն է քան դրապուժ լեզուս աղգաց, այլ և քան զբաղմալոյնս 'ի դանազան իօսից Հնդկաց, Սանսկրիտն զպարզեալ և լուրտւորն նշանակէ, և է հաւաքումն հատրնտիք բառից գրեթէ ամենայն աղգաց, ուրեմն զիւրգ կարեւոր նմա լինել տառջին, համ Նոյն լեզու : Որ դնէ Ղականկրիտն լեզու առաջին, յեղյեղէ դկարգ պատմութեան աշխարհի, զի ամբողջ բարեւոն է Սանսկրիտն, եթէ լուծանիցէ ոք զնո 'ի սկզբնատարերս իւր՝ յորոց և հաւաքեցաւ, Բառքդ Ազամ և Արարատ երեցագոյն մամանակաւ քան զսկզբնատարութիւն Սանսկրիտ բարբառոյ, պարտ էին նոյնն նշանակութեամբ երեւել յէջս Այդայից նոցա, Եթէ լեալ էր այսպիսի ինչ՝ արդէն խակ 'ի լոյս հունեալ էր յերեւելի հեղինակաց Եւրոպացոց, և այն զի չիք, ինքնուհնար յոգածոյք թուին մեղ առումն և աստառումն Սանսկրիտագետ մեկն չին, Այսա և Այլովիկ անձանթք են անուանող, Պուրանք և Հոտորայք նոցա չունին ղնօտ, և Բրահմանք մերկիմտատակք բերանաբաց լուքանշանն ընդ հն լին նոցա : Ապաքէն ուսումն արդեոք հուաքեաց իւր Բրիխտանեայ մեկնին և բարդեաց 'ի լուր Հայոց զոնուանագ և զնշանա-

կութիւնս նոցա :

Եթէ բառքդ Ազամ և Արարատ կորկցեն հնայուցանել զՍանսկրիտն, և լեզու Նոյն յօրինել զնո, զինչ առնիցեն ապա և ընդ բարբառն Հրեայ, Արարաց, Պայէացոյ, և այլն յորս գրեթէ նախն հնչմամբ և նշանակութեամբն բառքդ, Եթէ Նոյ խօսէր զՍանսկրիտ, զՀրեայի, և զԱրաք լեզուս, ուրեմն խառն խօսէր նախ քան զխառնակութիւնն լեզուոց :

Բեր ինձ զՍանսկրիտն քո և Թարգմանեա ինձ՝ Օրհնեցէք Յուրտ և օտան, յօզ և եղեամն, Հոգի, ոգի՝ քամի, հով, դով, և սիգ, զՏէր, — Օ պէս պէս ձեւ զգեսաուց մարդկան, և սարուց գրաստուց մերոց, որք հաղիւթէ մինչ ցարգ լսելի եղին 'ի Սանսկրիտն, Սխանդամայն ասել, Թնդ զտղայական և զտարադայման գայն աւառելութիւն թուոց ամոց մամանակացն, և դուցես դու զՀնդկաստան և զբոլոր Սանսկրիտ նորա՝ յերեւելան մուրացածոյս :

ՀԱՐՑ. — Ո՞վ էր Ազամ, — Ո՞ր է լեառնն Արարատ 'ի Հնդկաստան :

ԲԹԱԻԷ

ՏԱՐՈՒՆԱԿ ԿՆՏՈՒԹԻՒՆ + Պատանի ոմն 'ի մերոց քաղաքակցոյ՝ որ այն ինչ զբարեաւ մնայ ասէր սիրելի Հայրենեացն միով ամառ յառաջ՝ ողջունէր զնոտա հերապանձ իմն գլխով, զարգիւս աւանդ յոգացհանութեամբ և եթ շարժէ դայն խակ գլուխ՝ որ մերկացեալ յամենայն հերաց՝ զՊատանի կողոյն միայն բերէ զմամնութիւն յորոյ ամայացեալ տեսարանն չէ հրնար ումք նայել թարց պատշաճաւոր կարեկցութեան, Օյ յըն-

Թեցս նուորդաւ թեան իւրոսմաւ այսր, (որ առաջին փորձ էր իւր) հաջիւ մըտեալ (ասէ,) ընդ յայնմ թեամբ տօթ կիմային այց մասանց՝ յանկարծ եզիտ զախտ ինչ ջերմային. որանդէն տեղ բուսոյց ի մարմնոյն զխաղաւարտս մինչ ցգլուխն եւ՝ յորմէ ձախողակ գիտութեայ սկսան հերքն թափել ի գիտն սակաւ առ սակաւ, մինչ ընդ ժամանել իւր աստ՝ այնքան ցանցաւ էին, մինչ զի թուել անգամ մարթանալ:

Ետհուրդ, ուսեալ ի չար ինչ ժամաւ թէ ի գերծուին զայն փանտքի մնացորդ դօրաւոր ածումն բերէր արմատաց նոցին, կամ հող գլէնայն սրողաբերէր միւսանգամ, զովին հաւանական ակնկալութեամբ՝ թոյլ ետ անձին սափել ի ձեռաց նոյն իսկ խորհրդատուին. (որ սիրով կատարեաց զայն գործ մշակութեան վասն ընկերին՝ յանկերկայութե պատրաստ Ստիրակի) Ըսլ թուի թէ՝ կամ արմատախիւ արար գլխովին, կամ իւր աջոյն էր ձախորդ, քանզի յօրի անտի ցայտօր՝ (մերձ մի տարի) ոչ միայն չբուսաւ ի դլուխն հեր մեկտեան, այլ և ի սպառ սպառ անհետ եղև նշոյն թէ բնաւ յիւր կեանս լեալ էր արտ հերաց: Առստի ոչ ևս յոյս մնայ փախտութեան առ յապայան, միայն թէ գիտիցն այր զդեղ կամ զսծանելիս ինչ վասն “գիբանաբողութեան հերաց,” զոր շնորհ աբաղէ մարդասիրաբար հռչակել. որով ոչ միայն կուտ եղբայրն մի օգտեալ՝ եղեցի շնորհակալ յոյժ, այլ անշուշտ հասարակութիւն ևս ծախսութեամբն թերեւ յապրողայ սէտս նոյն օրինակ ձախորդութեանց, յորոց զխորհեցէ մալթեմ՝ զիս ալատ կեալ:

Տիրելի է նաև՝ զի թեպէտ տան-

գետութիւն տարաբազա քաղաքակցւոյն մերոյ զայսչափ մեծ զոհեաց ի նմանէ, այլ ինքն վրիպեցաւ ի նպատակէ. քանզի փոքու յատուջ զբացասականն եզիտ պատասխանի խնդրաբոյ իւրոյ՝ զոր մատուցեալ էր կուսակալին՝ վասն թոյլ տալոյ ինքեան բնակտեալ ի Սմարանգ, ուր յարգելի բնասնին նորա սիրով երաշխաւոր մտեալ զնմանէ Տէրութեանն՝ յանձն առնէր զիս ի խնամն իւր՝ իւրե հաւարարձու, սակայն օրէնք երկրին չտան պաղատութիւնն օրէնք օտարադիւր Քրիստոնէկց բնականալ յայլ ուրիւք ի կողմոյս՝ բաց ի մայրաքաղաքէ տառի. թէպէտ Ըրարք և Սինեացիք զարձակ ել և մուտս առնին՝ ուր և կամին, Իսկ օմ՝ կամ իցէ մուտ առնալ յոյս Տէրութիւն՝ թող կանխեոցէ զերեք բանս զխաւարապիս, Ետի առաջին՝ թէ կարէ ձարել ինքեան գերաշխաւորս՝ որ հարկաւոր պահանջք են աստ թէ ի գայուստ, թէ յերուստ, և թէ յայլ ամենայն շարժմունս (բաց ի յուտեւ և յրմպել և ի հետեանո նոցա), Երկրորդ թէ ունի գքսակ լի տուժից (սաժանաց ևս մերթ) զի թարց նոցա չկարիցէ անցանել, — Երրորդ՝ թէ ունի հօգս բազուկս և յուս բանալ կարիցէ զծանր հրացան զնուորին և զգլուխ փորձ արեղակուն կանգնել ի մարզ:

ՅՈՒՆԵՍԿԻՆ

Յամայս 14 թուով ընթերցուք յինդլիշման Լրագրի թէ նաւահանդէս ինչ թուրքաց կազմեալ ի բանն և հինգ ուղմանաւոց, արձակեցան ի Բարձրագոյն Դրանին ի վերայ Ը-

թեհացեաց : Թէ՛ Սր Զորս 'Նե-
պիէր կոչեցաւ 'ի Սէնդայ 'ի հրամա-
նատարութիւն ծախցին պատերազմին,
և թէ՛ Գաղղիոցիք 'ի միւսոյ կող-
մանէ յողնաւորին Յաւնաց կազմե-
ցին զնաւատորմիդ : Եւ այս ամե-
նայն՝ վասն ասելոյ Կրիստեայ Դեո-
պոնի դրան (Օսմանցեաց) թէ՛ «աչքիդ
մէքայ յոնք կան :»

ԼՍԻՐԻԿԸ

Հաղորդեալ

“Տա՛ն թուի՛ն ամսնս թիւն” Տամ՝ թա՛քմբն
(այսինքն բթաչափ Տամն) զարգիս
է 'ի Բոստոն Ս'իւստորեալ՝ Նա՛հանգաց,
ուր ձօխանայ յոյժ դանձիւք : Պատ-
ճէնք Բոստոնայ ասեն «եթէ՛ յուրն
ճշմարիտ է .» որ Օ զրապետ Տամ
թա՛քմբն խորհալ է յոյժ 'ի վերայ մարդ-
կային սովորական վեճակի, հետեւ ի ևս
այլ երեւիլ ու շքեղ կանանցոյ սու-
տի սիրեալ է կործաղջիկ մի որ հա-
ւանի 'ամուսնանալ, ամուսնանալ, ա-
մուսնանալ,՝ և ունին փոյթ պատկ-
աւել : Աղջկին է 'ի հասակի տասն
և վից ամաց : Կըէ 19 և կէս լիար,
և է 30 մասն բարձր, միտորեալ ժան-
րութիւն զոյշ կենդանեացն է մինչ
50 լիար :

Ինգլիշէն Սէդր - 8

ՕՏԵՐՈՏԻ ԳՈՐԾ

ԵՐԿԻՒՂԻ

ՏԵՐԱՆԻ պատահմունք ինչ՝ որ պա-
տահեցաւ 'ի նաւի միտմ' ուղղելոյ դէպ
'ի հայրենիս կոյս Արեւմտեան Հնդ-
կաստանի, հրատարակի իբրեւ զխառ

ընդդէմ՝ յուսահատութեան 'Կան էր
'ի ծայրագոյն վասնզի ոտ զման, և երբ
'հաւապեան ետես դամնայն՝ որպէս
ինքն կարծէր՝ վտանգեալ : Միայնն
կորուսեալ, դնան ջուր առեալ, և ոկն
ունելով բնկզման նորա հուպ ընդ
հուպ՝ վհատեցու : Կոչեաց առ ինքն
գրծիչի նաւուն, և մահաբեր իմն դա-
շամբ, որպէս յանկարծ տրարեալ՝
նոյն և յանկարծ 'ի գործ եղեալ,
վճառաց փրկել պիտան իւր և նրայնու՝
որով անշուշտ և կորուսանելոցն էր :

Օ ի երկրքին ևս մտեալ 'ի սե-
նեակ ոմեք՝ հարան 'ի միմեանց ատորձա-
նակօք և վտանգեցան : Ս'արդասիրու-
թեամբն Լստոսծոյ նաւն փրկեցաւ 'ի
վտանգէ իւրմէ, և խողաց աղաւ 'ի նա-
ւահանգիստ անդր 'Կուսապետն ասլ-
րեցաւ տեղանել միոյն՝ թէ յու-
սահատ ընթացք իւր դոր ընթացաւ՝
'ի լուր և ին, և հնարաւորք 'ի բաց
թողլոյ միանգամայն : Եսկ բժիշկն
խկոյն մեռաւ :

Թարգմանիչ

ՅԱՅԿԱՆԵՒԻ Խ. ՅԱԼԼԱՍՅԱՆԵՒ :

Բանասիրական

ԳՈՒՂԻՆԻՍՈՍ ՏԷԼ :

(Հարանայեալ թիւ 107. էջ 278)

և ՎԵՐԸ

Այն ինչ անցանկին 'ի անդունդն ուր թաղու-
ցիտ ՏԷԼ, լուաւ նա զի անորէն բանական բարձ-
րանայն բարբառէր վրձ առնուէ, ոչ 'ի նման
միայն այլև յանաբունի զբրբաստանէ նորա : “Ի-
թէ ապրեցայց ժամանել յԱղար” գոչեաց նա -
“ի հորուս մանկեցից զողջին լորմ' ազատութիւն
ՏԷԼոյ, զմայր և զաւակս 'ի նմին խկ ժամու :”
“Ճիւղող դու, այլ ոչ ևս դարձիս յԱղար,”
հնժեաց ՏԷԼ, եւ խկոյն 'ի վեր կանգնեալ պրե-
զեաց դնու յաղեղան իւրում, և ուղղեաց գայն
'ի կուրծն անողորմի, որ խորհէր զպատապաւս :

Զննուած գերդաստանի իւրոյ :

Թուեալ նման շնչաւորի ի նշանն , և բռնա-
կոյն Դատարի վերաւորեալ անկու յիջիւարէն և
իւրաց զգին : Տէլ հանգարաւ արտաքս երեւոյ
ի թիւոյ : Հանապարհ տրար ի քաղաքն Սահեին ,
աւր հՀաս ի նմին իջնէրն : Սիրով և խնայութեամբ
ընկալաւ զնա Ստաթիստիք , որ էր գրուի խմբին
Քրուտիւն , Ընդ սման և ընդ մեծ . պաշնուորաց
այնպիսի խորհրդով . կողմնաց պատրաստեաց գամն-
նայն մասն տղատութեան Հիւրիւնայ ի լեռն Դեր-
ժանացւոյ զի ի միջոյն քանի աւուրց երկիրն ընդ-
հանուր ի մարտ զստեցաւ : Մանկայն ուրիշ զորք
Վերամանցի կայսերն ի պարտութեան մասնեցան ,
և յառաջնու մ' աւուր 1308 սոմին հուշակցու
աղատութիւն Հիւրիւնայ :

Երախտագետ համագործ նորա թագաւոր իւ-
րեանց կացուցանէին զԳուրիւնման Տէլ , սակայն
ազնուարար ընդմեջ նա իջնուէր նոցա : ասելով զի
լառ ամենայնի բաւարարեալ էր ընդ վիճակ իւր՝
յոր ծնաւ , և ցայնմայր յիջնէ ի պատմութեան
ոչ այլ ինչ անուամբ՝ եթէ ոչ Գուրիւնման Տէրայ
Քրատիւն Հիւրիւնայ :

Ճշմտիւն . Հայրենասէր տալ և կայ երջանիկ դամն
յորովս ի սիրտ գերդաստանի իւրոյ , և զուարճաւ
ցաւ տեսանել զորքիս իւր աշէլ յերկրեղ Ստ-
սուէրայ և ի գործս օտաւթիւնութեան :

Յանգիւրիւնի Բարձրանկեաց

Օ . Գ .

ԱՅՆՈՒՆ

Հարգորդեալ

Կու անուշահատ մարթ ի քաղանին՝
Ի ձեռաց տիրոյն կայրու ի ձեռն ,
Եւ ասեմ ցնա մեզ զի ևս թէ ամբար ,
Որ յանոյ Հոսոյդ ահա եմ արքեալ :

Ասաց՝ կու էի՝ ևս մի անդիտան ,
Սակոյն սու վարդին նստայ ժամ ի ժամ .
Այն հարգորդութիւն ընկերակցութեան
Զիս անուշացոյց . թ'աչ կաւ եմ որ քամ :

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԹԱՂԻԴԵԱՆՅ

ՆՈՒԱԳ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՍՍՈՒԱԾ

Իտեհի ոչ եղբաւ Աղաւնին անքիծ ,
Արաիւ զտից իւր յաշնարհ ընտանից :
Յո՞ արդեօք զտունայր . ըզ ինչ ի բերան
Թե՛ ոչ՝ վերաբն ի Հայս և Ցաղտն :

Զքեանք արինակ տնիւնի Հաւասոյ ,
Որ փոխուն Թարաւ՝ ստոյ ձիթիւնայ ,
Զօժաւթիւն մեր սուրբ՝ ի բերան իւրում ,
Համաշխարհանայր եկն ի Հայոց Տուն :

Չի թէ ոչ ի Հայս , հէր պարտ էր գրեալ :
Կամ՝ զն գտանէր քան գոյս հիւրնիւր ,
Որոյ ժողովուրդք . ի իշխանք և Արքայ ,
Ծնեցին կանուխ դառագանաց նորա :

Ս անորայ և արքայիւր յոտարաց ,
Դիմէր սատանայ յիւր Տուն Հայրենեաց ,
Այլ ի ինչոքուկայ Մահաւն ընձակեալ ,
Փախուցաւ զտնիւն ժուտ ի նիւթիւր :

Քողմէք վերայ , որ ի սէր Որոյն
Վաշտեալ ընդդէմ արաւուրաց Մահաւն .
Ընկնայ զգնդին ցանկութեան մարտոյ ,
Ընկնաւ պիւնցաւ Պսակին լուսոյ :

Իսկ Թանգնաւ յարեղ տաշնակին արմաւ ,
Կառուցաւ իւր քաղաք յերկնայնում ուղեղ ,
Եղէ՞ տք ինձ տուն . Ինձ՝ զիս՝ արարից
Զի փառացն արաւ Տոնարին հասից :

Այն տեսանիւմ երեւալ ի Հայս ,
Զոր տղապարեաց Արին Ընդհան ,
Աւաքնաղ դառնոյ՝ Հաւատ որբութեան
Անդրանիկ ծնունդ երկնից յայնաւթեան :

Որ իւր քաղաքին ժուտնալի ուղեղն ,
Սիւսա մի թուէ զիւր ընդ միւրն ,
Կա հաղտն և հայս , երկնաց և ըզիւրն ,
Պորտոյն արձակ , և շաւիւ հաղիւն :

Թանաթիւ տունն՝ և՛ վերտա ի մշտաց ,
Կըւէ և՛ դարձիւ հանդիմանալ քաղաք ,
Թե՛ սա յայնաւ զտնին իւր հանձար՝
Որոյն ոգրաւուր յայնս հանցէ ձար :

Իսկ և՛ սատանայ իւրեկն օգտու ,
Իտեհին ոչ կարէր բերել զապաշաւ .
Ուստի մատուցաւ յորտառուս աղաւ ,
Զայս տղերս արար միւրս Հաւատոյ :—

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐ

ԾՆԱՅԻՆ

Եւրոպա Գաւիտ 19 . 1847 .

Տիկին Բակոբ Սահակեան ծնաւ Ուտար , որ մեր-
տեալ ի 12 Օգոստոսի՝ և՛ կողմաւ Պամուկ :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՐԱՐԸՏԱՆԻ ԶԻՆԵՐՈՒՆԻՅԵ
Մ . Դ . Թաղաւաքեան Վերադարձ